

N:o 148.

Af Herr Jöns Rundbäck: Om förhöjning i förslagsanslaget till lönetillskott åt lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor.

Utan att här tro mig behöfva ingå i någon undersökning om den å ena sidan märkliga företeelsen, att statsverkets inkomster öfverflöda så, att de lemna stora, hitintills icke upphunna öfverskott, medan å andra sidan landets näringar lida samt folkets välstånd och skatteförmåga minskas — anser jag det vara min och särskildt hvarje representants pligt att eftertänka det felaktiga i anmärkta företeelser och om möjligt derutinnan söka en sådan rättelse, att, så att säga, landets debet och kredit eller statsverkets öfverskott å ena och medborgarnes förlustkonto å andra sidan återföres, för så vidt ske kan, till bättre jemvigt.

Att ett dylikt återförande kan ega rum på flerehanda sätt, derom är motionären förvissad. Så kan t. ex. genom att nedsätta eller borttaga vissa mera tryckande skatter, eller genom att icke bevilja nya, genom större sparsamhet, genom att skydda och befrämja svenskt arbete och näringsflit, hvarigenom större välstånd, lättare bergning och följaktligen mera förmåga att bära jemväl allmänna bördor kan åstadkommas o. s. v., mycket uträttas till ernående af det mål jag redan antydt. — Men icke endast genom att gå tillväga på anmärkta sätt, utan jemväl genom att till statsverket med sina stora resurser och sitt nuvarande öfverflöd öfverflytta någon eller några af de skatter och utlagor, som det nu i betydligare mån är befriadt från och hvilka skatter icke kunna förminskas eller vägras, kan jemvigt och välbehöflig rättelse åstadkommas.

Bland skatter, som icke kunna vägras och som icke heller förminskas, utan år efter år ökas, äro våra kommunalskatter, men då dessa skatter äro

af sådan art och då de onekligen användas för ändamål, som ett väl organiseradt samhälle, en kristlig stat, icke kan undandraga sig; så gäller det att tillse, om staten icke ålagt kommunerna förpligtelser, som den rikare, allt omfattande staten borde i större omfattning än hvad nu eger rum ikläda sig.

En känd sak är, att af alla utlagor, som öfverklagas, klagas icke mot någon eller några så högt, så mycket och så befogadt som öfver ojemnheten och trycket af kommunalskatterna. Häröfver må ingen heller förundra sig; ty då åtskilliga och icke få, merendels fattiga landtkommuner, icke ega andra resurser till fyllandet af utgifterna för kommunens gemensamma behof än tillgripandet af den direkta beskattningen; så skall denna beskattningsform ensamt för sig blifva olidlig, enär för kommunens årliga behof kan uttaxeras från 10 till 20 gånger bevillingens belopp. Att en ändring och utjemning af en så tryckande beskattning är af behofvet högeligen påkallad, torde väl icke med framgång kunna bestridas. — Huru stora och enormt stegrade de kommunala utskylderna äro, visa de statistiska uppgifterna öfver kommunernas finanser, som finnas tillgängliga och hvaraf jag här endast anser mig böra anföra följande ur sammandraget af kommunernas utgifter för år 1882.

Utgifter i kronor.	Landsbygden.	Städerna.	Summa.
för kyrkliga ändamål	7,813,198	1,770,963	9,584,161
för folkskolan och undervisnings- väsendet	6,942,529	3,385,100	10,327,629
för fattigvård	5,420,468	3,047,084	8,467,552
för hälsovården	508,753 a)	1,200,618	1,709,371
för allmänna byggnader, kommunika- tionsanstalter m. m.	864,008	10,329,192 b)	11,193,200
öfriga utgifter	1,145,497	8,890,432	10,035,929
Summa summarum	22,694,453	28,623,389	51,317,842

Anm. a) Att utgifterna äro så ringa för landsbygden i fråga om bidragen till sjuk- eller hälsovården beror deraf, att landstingen åtagit sig stora uppoffringar härför, så att landstingens bidrag till detta ändamål uppgingo för år 1882 till 1,145,010 kronor.

b) Då skillnaden i utgifter för stad och land under denna rubrik äro så stora, torde observeras, att, utom annat, städernas gatuförvaltning m. m. här upptages, hvaremot vägunderhållsskyldigheten m. m. för landsbygden icke tagits i beräkning.

Förestående tabell, ehuru i den icke upptagas alla landtkommunernas allmänna utgifter ej heller landstingsskatten, kunde nog lemna stoff till rätt

allvarsamma betraktelser och vidräkningar, men för att undvika alla vidlyftiga förklaringar uteslutas de med flit här, helst en hvar i alla fall vet eller lätt läser utan förklaring finna, att klagomålen öfver kommunalskatternas tryck äro befogade.

I fråga om kommunalskatterna, så anser jag, att man bör skilja emellan dem som utgå till kyrkliga ändamål, för undervisningsväsendet samt för fattig- och helsovården, hvilka jag vill kalla *direkta kommunalskatter*, och dem hvilka utgå till allmänna byggnader, kommunikationsanstalter m. fl., hvilka jag benämner *indirekta kommunalutgifter*. Dessa senare skall jag för tillfället alldeles förbigå, helst flera af dem äro af den beskaffenhet, att de användts till vinstgifvande företag. Andra åter lemna en tillgång uti fastigheter eller åstadkomma förmåner, som de skattdragande sjelfva njuta fördel af. Vidare betäckas dessa utgifter, åtminstone i städerna, delvis af dem tillflytande statsmedel och andra förmåner, hvarigenom de icke direkt trycka på kommunerna. Annorlunda förhåller det sig med de af mig s. k. direkta kommunalutgifterna, särdeles på landsbygden. Dessa måste under alla omständigheter utgå och merendels i de sistnämnda kommunerna genom direkt beskattning efter fyrk eller bevillningskronan; och det är denna sistnämnda kategori af den kommunala beskattningen som jag anser kunna och böra för närvarande i någon mån utjemnas och lindras. — De, som med mig dela denna uppfattning, måste då först tillse, uti hvilka eller hvilken af skattetitlarne under denna rubrik en utjemning och lindring lättast och enklast kan ske. Att det icke kan ske å alla är påtagligt. Så kan t. ex. ingenting efter min uppfattning göras vid skattetiteln »För kyrkliga ändamål», emedan den skedda regleringen af presterskapets och kyrkobetjeningens inkomster därför lägger hinder i vägen, och öfriga utgifter under denna titel torde vara obetydliga. Icke heller torde någon statsens mellankomst för närvarande behöfva påkallas rörande den kommunala sjuk- eller helsovården, helst större delen af den bestrides af landstingen och fördelas jemnare på ett större område. Beträffande fattigvården, så skulle visserligen hjälp till dess underhåll kunna vara af behofvet påkallad, men med något förslag derom vågar jag nu icke framkomma; ty för att rätt kunna afväga behofvet och fördelningen af denna hjälp m. m. erfordras en noggrann utredning, och en sådan kan icke gerna en ensam person åstadkomma. — Återstår således endast folkskole- eller undervisningsväsendet, för så vidt detta är beroende af kommunernas tillskott, ett tillskott, som enligt förestående tabell icke är ringa. Här är det enklare att åstadkomma hjälp, helst allt är här vid lag, så att säga, klappadt och klart, beträffande så väl aflöningarna som andra anordningar. — Här vid lag kan ock hjälpen genast träffa kommunerna och skolväsendet, och omföringen utan risk ske. — Visserligen bidrager statsverket redan med icke obetydliga

belopp till folkundervisningen, och att denna viktiga undervisning genom statens bidrag tagit uppsving, som annars icke varit möjliga, betvivlar ingen; men i anseende till frågans och omkostnadernas storlek måste staten, så anser jag, komma kommunerna här vid lag än mera till hjälp. För att detta skall kunna ske behöfvas inga vidare utredningar, inga andra bestämmelser ifrågasättas än de som redan finnas. — Om hjälp åt kommunerna till folkskoleväsendet har ofta varit på tal vid riksdagen, och dervid har man städe framhållit, att för denna undervisnings vidmakthållande borde en s. k. hälftenprincip följas, d. v. s. att staten borde ikläda sig halfva och kommunerna halfva kostnaden. I verkligheten har dock denna princip icke ännu vunnit tillämpning, hvilket framgår af Kongl. Maj:ts senaste berättelse om hvad i rikets styrelse sedan sista Riksdagens sammanträde sig tilldragit, der det å sidan 46 heter: att utgifterna för högre folkskolor, folkskolor, mindre folkskolor och småskolor under år 1884 uppgingo till kronor 11,020,641: 28, hvartill staten i form af lönetillskott till lärare och lärarinnor i anmärkta skolor bidragit med kronor 3,018,948: 39. Om härtill jemväl lägges anvisadt statsbidrag under samma år till fortsättningsskolor, 41,550 kronor, så stannar dock statsbidraget långt under hälften af folkskoleväsendets kostnad.

Då lönen för ordinarie lärare eller lärarinna, som efter undergången godkänd afgangsexamen från seminarium blifvit vid folkskola i föreskrifven ordning anställd, skall utgöra, förutom natura-förmånerna eller ersättning därför, enligt nu gällande bestämmelser, minst 600 kronor; och som jag anser samt kommer att föreslå, det hela denna kontanta del af sagda lärares eller lärarinnors aflöning bör från och med nästa år ensamt bekostas af statsverket; så skulle det belopp, som erfordras för den äskade förhöjningen af statsanslaget till sagda ändamål, då, enligt ofvan anförda Kongl. Maj:ts berättelse, antalet af lärare och lärarinnor, som undervisa uti landets folkskolor, utgör 5,285, belöpa sig till omkring 1,000,000 kronor.

Beträffande åter det lönetillskott af 100 kronor, som hvarje dylik lärare eller lärarinna efter 5 års oförvitlig tjenstgöring eger rätt bekomma, för så vidt församlingarne dertill vilja bidraga med $\frac{1}{3}$, så anser jag att, så länge församlingarna ega rätt att fritt bestämma om denna löneförhöjning, de äfven böra vara skyldiga att dertill för egen del bidraga med den $\frac{1}{3}$ af beloppet, eller 33 kronor 33 öre, som nu är bestämdt, och att följaktligen någon förhöjning af statens bidrag för detta ändamål icke påkallas.

På grund af hvad jag sålunda anført får jag alltså hemställa, det Riksdagen för sin del måtte besluta,

att, utan rubbning i öfrigt af nu gällande bestämmelser rörande vid folkskolan anstälde ordinarie lärares eller lärarin-

nors aflöning, statsverket måtte höja sitt bidrag för sagda ändamål från två tredjedelar till hela beloppet af den nu bestämda minimilönen, eller till 600 kronor,

att, der sådan lärare eller lärarinna efter fem års väl vitsordad tienstgöring åtnjuter stadgad löneförhöjning af 100 kronor eller derutöfver, staten måtte bidraga med samma belopp som för närvarande är bestämdt eller med 66 kronor 67 öre, samt att Riksdagen i enlighet härmed måtte höja statens förslagsanslag till lönetillskott åt lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor med 1,000,000 kronor.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 27 Januari 1886.

J. Rundbäck.

N:o 149.

Af Herr A. P. Lind: Om tillägg till Kongl. kungörelsen den 26 April 1853 angående rätt för part att återfå till öfverrätt ingifna handlingar.

Den svårighet för parter att återfå dem tillhöriga handlingar, hvartill officiella aktstycken finnas, som nu förekommer inom de administrativa verken genom ansökningar, dessas föredragning, besluten justering m. m., och som mer än en gång nödgat aflägsset boende sökande att i samma embetsverk, der sådana handlingar förvaras, hellre utlösa afskrifter deraf än afvakta vederbörandes medgifvanden att återfå sina egna handlingar, har föranledt mig anhålla, att Riksdagen måtte för sin del besluta den ändring uti samt